

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Фізичний факультет
(назва факультету, інституту)

Кафедра ядерної фізики та високих енергій

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Основи теорії розсіяння

(повна назва навчальної дисципліни)

для студентів

галузь знань

10 – «Природничі науки»

(шифр і назва)

спеціальність

104 – «Фізика та астрономія»

(шифр і назва спеціальності)

освітній рівень

бакалавр

(молодший бакалавр, бакалавр, магістр)

освітня програма

Фізика

(назва освітньої програми)

спеціалізований вибірковий блок **«Фізика високих енергій»**
(за наявності)

(назва спеціалізації)

вид дисципліни

вибіркова

Форма навчання

денна

Навчальний рік

2022/2023

Семестр

8

Кількість кредитів ECTS

3

Мова викладання, навчання
та оцінювання

українська

Форма заключного контролю

іспит

Викладачі: докт. фіз.-мат. наук, професор В.А. Плюйко

(Науково-педагогічні працівники, які забезпечують викладання даної дисципліни у відповідному навчальному році)

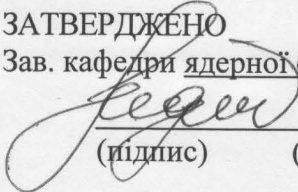
Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» __ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» __ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» __ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2022

Розробник: *В.А.Плюйко, докт. фіз.-мат. наук, професор КЯФВЕ*

ЗАТВЕРДЖЕНО
Зав. кафедри ядерної фізики та високих енергій
 (Ігор Каденко)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Протокол № 14 від «03» червня 2022 р.

Схвалено науково - методичною комісією факультету
фізичного факультету

Протокол від «10» червня 2022 року №11

Голова науково-методичної комісії (Олег Оліх)
(підпис) (прізвище та ініціали)

« _____ » _____ 20__ року

ВСТУП

1. Мета дисципліни – надання студентам необхідних знань із теорії розсіяння для зв'язку загальних університетських курсів з квантової механіки та ядерної фізики з сучасними дослідженнями фізики ядерного розсіяння та реакцій; які, зокрема, необхідні для інтерпретації ядерно-фізичних експериментальних даних.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. Успішне опанування базових курсів фізики: «Фізика атомного ядра та елементарних частинок», «Механіка», «Молекулярна фізика», «Електрика», «Оптика».
2. Вміти розв'язувати задачі з базових курсів фізики.
3. Володіти елементарними навичками роботи на комп'ютері по пошуку інформації в мережі Інтернет.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Навчальна дисципліна "Основи теорії розсіяння" є складовою циклу професійної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр". Курс "Основи теорії розсіяння" дозволить значно покращити професійну підготовку студентів кафедри ядерної фізики, так як вони зможуть опанувати знання з фізики ядерного розсіяння та реакцій, що необхідні для розуміння сучасних досліджень з даної тематики та їх інтерпретації.

4. Завдання (навчальні задачі) – професійна підготовка студентів кафедри ядерної фізики з опису ядерних зіткнень та їх інтерпретації.

5. Результати навчання за дисципліною:

<i>Результат навчання</i> (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація*; 4. автономність та відповідальність*)		<i>Методи викладання і навчання</i>	<i>Методи оцінювання</i>	<i>Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни</i>
Код	Результат навчання			
1.1	<i>Знати основні механізми перебігу ядерного розсіяння і реакцій та їх зв'язок з моделями структури атомних ядер</i>	<i>Лекція</i>	<i>Тест</i>	50
2.1	<i>Вміти обчислювати основні спостережні характеристики ядерного розсіяння і реакцій та знати інформацію про коди для таких обчислень.</i>	<i>Лекція, практичне заняття</i>	<i>Тест</i>	50

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркового дисциплін)

Результати навчання дисципліни	1.1	2.1
Програмні результати навчання		
Знання базових положень теорії розсіяння.	+	
Здатність оцінювати можливість та доцільність використання різних механізмів перебігу ядерних реакцій.		+
Здатність застосовувати знання з ядерного розсіяння для обчислення спостережних характеристик ядерних реакцій.		+

8. Схема формування оцінки:

*
*

Навчальна дисципліна "Основи теорії розсіяння" оцінюється за модульно-рейтинговою системою. Вона складається з 2-х модулів. Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100 - бальною шкалою.

8.1 Форми оцінювання студентів: (зазначається перелік видів робіт та форм їх контролю / оцінювання із зазначенням *Min.* – рубіжної та *Max.* кількості балів чи відсотків)

- семестрове оцінювання:

1. 2-і модульні контрольні роботи (максимум – 20x2=40 балів).
2. Опитування при проведенні лекційних занять (максимум – 10 балів).
3. Оцінювання домашніх самостійних завдань (максимум – 10 балів).

- підсумкове оцінювання у формі екзамену (максимум – 40 балів)

- Підсумкове оцінювання у формі іспиту

- За результатами семестру студент отримує підсумкову оцінку за 100-бальною системою, яка розраховується як накопичувальна за кожен з двох модулів у семестрі (семестрова кількість балів) та оцінки за іспит. (підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів), яка визначається як сума (проста або зважена) балів за систематичну роботу впродовж семестру.

	Семестрова кількість балів	Іспит	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	30	30	60
Максимум	60	40	100

8.2 Організація оцінювання:

Екзаменаційна рейтингова оцінка визначається за результатами виконання екзаменаційних завдань, що наведені у екзаменаційних білетах (2 теоретичних питання та одна задача). При пропусках студентом лекцій та практичних занять без поважних причин, які підтверджені документально, студенту на іспиті даються додаткові завдання з теоретичних питань та розв'язку задач з розрахунку одна додаткова задача на один пропуск та один білет на два пропуски. Умови допуску до підсумкового іспиту - виконання всіх практичних завдань з курсу та позитивна оцінка за кожен з модульних контрольних робіт. У відсутність студента на модульній контрольній роботі з поважних причин, які підтверджені документально, студент повинен пройти модульний контроль у інші терміни. в установленому деканатом порядку.

8.3 Шкала відповідності оцінок.

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ

N	НАЗВА ТЕМИ	Кількість годин		
		Лекції	Лаб. роботи	Самостійна роб.
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. «Елементи теорії розсіяння частинок в центральному полі»				
1	Вступ. Мета і задачі курсу. <i>Диференціальний переріз розсіяння та амплітуда розсіяння.</i>	2		3
2	Квантово-механічний розв'язок розсіяння двох частинок. Рівняння Ліппмана-Швінгера. <i>Функції Гріна в теорії розсіяння.</i>	4		7
3	Борівське наближення для амплітуди розсіяння. Метод парціальних хвиль, матриця розсіяння. <i>Унітарність матриці розсіяння.</i>	4		8
4	Потенціал згортки для опису взаємодії нуклонів з ядрами. <i>Потенціали подвійної згортки.</i>	2		4
Модульна контрольна робота 1				2
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. «Елементи теорії непружного та ядер-ядерного розсіяння»				
5	Метод Фешбаха обчислення оптичного потенціалу пружного розсіяння частинок ядрами. <i>Усереднений оптичний потенціал.</i>	2		4
6	Метод зв'язаних каналів і його застосування для опису пружного та непружного розсіяння. <i>Зв'язок двох каналів.</i>	2		4
7	Метод збурених хвиль та імпульсне наближення. <i>Точкові потенціали взаємодії.</i>	2		3
8	Глобальні оптичні потенціали опису нуклон-ядерної та ядер-ядерної взаємодії. Пружне розсіяння заряджених частинок важкими ядрами. <i>Методи дослідження розподілу заряду в ядрах.</i>	4		7
9	Дифракційна теорія взаємодії адронів середніх та високих енергій з атомними ядрами. <i>Параметризації профільних функцій. Райдужне розсіяння.</i>	2		4
10	Статистичні методи обчислення перерізів ядерних процесів. <i>Статистичний опис структури та гамма-розпаду збуджених станів залишкових ядер, що утворюються в процесах розсіяння та реакцій.</i>	4		8
11	Загальний огляд та порівняння сучасних кодів обчислення спостережних величин процесів розсіяння та реакцій. <i>База даних RIPL. Коди TALYS та EMPIRE</i>	2		4
Модульна контрольна робота 2				2
Всього		30		60

Примітка: теми, винесені на самостійне вивчення.

Загальний обсяг 90 год., в тому числі

Лекцій - **30 год.**

Лабораторні заняття - **0 год.**

Семінари – **0 год.**

Практичні заняття – **0 год.**

Тренінги - **0 год.**

Консультації – **0 год.**

Самостійна робота - **60 год.**

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Каденко І.М., Плюйко В. А. Фізика атомного ядра та частинок. – К.: ВПЦ Київ. ун-т, 2008.
2. Денисов Б. Ю., Плюйко В. А.. Проблемы физики атомного ядра и ядерных реакций. – Киев: ВПЦ Київ. унів., 2013.
3. Ахієзер О.І., Бережной Ю.А. Теорія ядерних реакцій. Основа, 2001.
4. Ситенко О. Г. Теорія розсіяння. – К.: Либідь, 1993.
5. Ситенко А.Г. Теория ядерных реакций. Энергоатомиздат, 1983.
6. Игнатюк А. В. Статистические свойства возбужденных атомных ядер. – М.: Энергоатомиздат, 1983.
7. Немец О.Ф., Теренецкий К.О.. Ядерные реакции. Вища школа. 1977.
8. Feshbach Н., Theoretical nuclear physics : nuclear reactions. John Wiley&Sons, 1992.

Інтернет-ресурси

<http://atom.univ.kiev.ua/>; <https://www-nds.iaea.org/RIPL-3/>; <http://pdg.lbl.gov>;
<http://www.webelements.com/>; <http://nuclphys.sinp.msu.ru/>